

IN DEZE NIEUWSBRIEF

INTERNATIONAAL

FNV Internationale dag, 1 december 2018

1

VAKBONDSNIEUWS

Kantinebijeenkomsten met Europarlementariërs. In gesprek met Arnout Hoekstra (SP) op 28 maart in Utrecht

3

NIEUWS UIT BRUSSEL

De Brexit- wat nu?

4

Het Duitse antwoord op Macrons European Renaissance brief

4

Impressies van de EVV *economic policy committee* bijeenkomst (deel 2):

5

AGENDA

8

INTERNATIONAAL

FNV Internationale dag, 1 december 2018

Vakbonds- en mensenrechten in Turkije: hoe kan de FNV vakbonden onder druk steunen?

Inleiding: Annie van Wezel, voormalig beleidsadviseur internationale zaken bij de FNV

Vakbonden hebben, om hun werk te kunnen doen, vrijheid van meningsuiting nodig, ze moeten bijeen kunnen komen en kunnen demonstreren. En als het nodig is, moeten ze kunnen staken. Dat hoef ik jullie niet uit te leggen. Ook wij kunnen niet zonder deze rechten. Na de mislukte coup poging in 2016 lijden in Turkije dan ook niet alleen journalisten, rechters, ambtenaren en onderwijzers, maar ook vakbonden onder de repressie. Vakbondsbestuurders en vakbondsleden zijn gearresteerd of moesten in ballingschap.

Maar, voor Turkse vakbonden is meer aan de hand dan alleen de repressie van na de coup poging. De onderdrukking is ook al van ver daarvoor. In Turkije worden de fundamentele arbeidsnormen geschonden, zowel in de wetgeving als in de praktijk, ook waar de wet nog wel rechten geeft. En zowel in de particuliere als in de publieke sector.

De organisatiegraad in Turkije is bijzonder laag (rond te 10 %). Organiseren lijkt officieel vrij, maar je moet je wel een sociale zekerheid-nummer hebben om je als vakbondslid te kunnen registreren, en één derde van de werkenden heeft zo'n nummer niet, omdat ze in de informele economie werken.

Het aantal mensen dat onder een CAO valt is nog veel lager (de helft ruwweg) en dat is opmerkelijk. Hoe kan dat? Het is meestal andersom. Dat komt omdat de drempel om het recht te krijgen om collectief te onderhandelen, heel hoog is. Je moet binnen een bedrijf 50% +1 van de werknemers organiseren en dan nog eens zeker 1% in je sector. Staken mag volgens de grondwet, maar is aan zoveel regels gebonden dat het vrijwel onmogelijk is. En zelfs als je overal aan voldoet, dan nog grijpt de overheid vaak in 'om redenen van nationale veiligheid', zoals bijvoorbeeld bij een staking in de glasindustrie.

Dat is allemaal tegen de internationale arbeidsnormen van de ILO. En binnen de ILO hebben we daar als vakbonden dan ook jaar op jaar tegen geprotesteerd. Omdat Turkije voor de FNV een belangrijk land is, heb ik daar namens jullie een actieve rol bij gespeeld en het woord gevoerd, samen met de Turkse bonden, en soms ook als woordvoerder van de hele werknemersgroep.

De Turkse regering heeft erg haar best gedaan om de Europese Commissie ervan te overtuigen dat hun vakbondswetgeving op orde is en aan internationale standaarden voldoet. Maar in het Europees Economisch Sociaal Comité, het EESC, een soort Europese SER, waarvan ik namens de FNV lid ben, hebben we dit effectief weten te voorkomen. De Turkse professor Ruchan Isik en ik hebben in 2012 al een rapport geschreven, waarin wordt aangetoond dat er nog veel mis is met die wetgeving en dat Turkije nog lang niet aan de fundamentele arbeidsnormen voldoet. Kati Piri, die namens de PvdA in het Europese Parlement zit, en daar rapporteur over Turkije is, houdt de schending van vakbondsrechten in Turkije binnen het Europese Parlement op de agenda.

Er is ook heel veel mis met de arbeidsomstandigheden en de arbeidsverhoudingen, bijvoorbeeld op het gebied van Veilig en Gezond werken. Ook daarover hebben we bij de ILO geprotesteerd. Vooral de mijnen en de bouw zijn heel gevaarlijk. Mede dankzij de inzet van collega Feride Kayicki heeft de FNV veel aandacht voor de situatie in de mijnbouw. En jullie hebben vast wel gehoord over de spontane staking onlangs bij de bouw van het nieuwe vliegveld in Istanbul, waar overigens nog tientallen mensen voor in de gevangenis zitten. De FNV heeft een brief geschreven voor hun vrijlating.

Terug naar de fundamentele vakbondsrechten in de praktijk.

In de particuliere sector verloopt een 'normaal' arbeidsconflict als volgt:

Stel je voor: er is in een bedrijf een probleem en de werknemers willen een vakbond opzetten. Ze werven, vaak in het geheim, 50% +1 van de werknemers als lid en vragen bij het ministerie van Sociale Zaken registratie aan. Dat moet. De werkgever kan in beroep gaan en doet dat ook vaak. Ondertussen intimideert hij de werknemers en ontslaat hij de initiatiefnemers. Die beginnen een picket line, die soms maanden kan duren, - de ontslagen werknemers bij Cargill voeren hun picket nu al ruim 200 dagen en de 30 ontslagen vakbondsmensen bij IFF hebben hun picket hoe lang volgehouden? meer dan een jaar-.

Zo gaat het ook vaak als een erkende bond verbeteringen wil en daarover wil onderhandelen. Op de website van de GUF's (IndustAll, IUF en ITF) vind je verschillende voorbeelden.

De bond gaat uiteraard naar de rechter en ze krijgen ook vaak gelijk, maar dat betekent lang niet altijd dat de ontslagen worden teruggedraaid. Dit alles vereist grote moed van onze Turkse collega's.

Ook in Nederland is actie voeren of staken niet makkelijk, maar in Turkije kun je er alles door verliezen. We horen via onze contacten of via de internationale vakbeweging van die gevallen waar de Turkse werknemers moedig of wanhopig genoeg waren om toch in actie te komen, maar hoe vaak zullen ze niet gedacht hebben, laat ik het maar niet doen, misschien wordt mijn situatie dan nog wel veel moeilijker.

De werknemers van IFF die in 2017 in het Centraal Vakbondshuis waren, benadrukten het belang van internationale solidariteit. Niet alleen om de moed erin te houden en vanwege de financiële steun om het te overleven, maar vooral vanwege de druk van buiten op het bedrijf, omdat werknemers in andere landen ook in actie komen.

International Frame Work Agreements, IFA's, bieden een goede opening voor internationale vakbondsdruk. Zo zit de ITF nu ook bij DHL aan tafel. Maar IFA's zijn niet de enige weg. Het kan misschien via het Nationaal Contactpunt voor de OESO Richtlijnen of met een internationale campagne.

In eerste instantie zal de Nederlandse vestiging van een multinational zeggen dat ze met de Turkse zaak niks te maken hebben. Dat is niet altijd waar, maar zelfs als er geen directe link is, ben je altijd nog collega's binnen één bedrijf. Om effectief te kunnen zijn is het belangrijk goed te weten hoe je bedrijf internationaal in elkaar zit. Om te weten waar je samen druk moet uitoefenen, wat de meest effectieve strategie is om voor elkaar op te komen. We hebben net van Tekgida Is het uitdrukkelijke verzoek aan de FNV gehoord om geen 'besmet werk' te doen, wanneer internationale bedrijven werk naar Nederland verplaatsen als er in Turkije actie wordt gevoerd. Een verzoek dat we heel serieus moeten nemen.

De publieke sector:

Hier bestaat in de praktijk geen vrijheid van organisatie en collectieve onderhandelingen. Staken is hier helemaal verboden. In de publieke sector opereert een zeer regeringsgezinde bond die als doel heeft de onafhankelijke bonden weg te drukken. Ik ben deze bond, Memur-sen, tegen gekomen in de ILO en in het EESC en ze proberen daar te voorkomen dat er een kritisch geluid tegen het beleid van de regering wordt gegeven. Ik wil jullie daarvoor waarschuwen.

Na de coup poging verloren 150.000 mensen in de publieke sector hun baan en volgens Amnesty International hebben 130.000 van hen na 2,5 jaar nog steeds geen gerechtigheid of een eerlijk proces gehad.

Het verbaast me dat daar niet meer politieke aandacht voor is. 130.000 mensen, dat is de bevolking van Leiden, Leeuwarden of Maastricht. En het gaat hier ook nog eens om 130.000 volwassenen, waarvan kinderen afhankelijk zijn, dus als je dat meeweegt, treft het misschien wel een bevolking zo groot als Leiden, Leeuwarden én Maastricht. Die al die tijd al zonder inkomsten zit, zonder sociale zekerheid of perspectief op ander werk.

De FNV steunt al jaren onafhankelijke, democratische bonden die willen opkomen voor de rechten van werknemers in Turkije. Sommige kennen we al heel lang. DISK bijvoorbeeld, kennen we al sinds de 80-er jaren van de vorige eeuw, toen ze te lijden hadden onder de militaire dictatuur. Of KESK, waarmee de FNV in contact kwam, toen werknemers in de publieke sector met steun van de ITF, voor erkenning vochten, in het midden van de jaren 90. Met de onderwijsbond Egitim Sen, die bij KESK is aangesloten, hebben we een speciale band dankzij de AO b en de vakbondsrechtenprijs. Door nieuwe solidariteitsacties leren we steeds weer nieuwe bonden kennen (Tekgida is, Tumt is).

Wat kunnen we doen samen met deze bonden die onze vrienden zijn geworden?

Ik werk niet langer voor de FNV zoals de meesten van jullie weten, maar ik wil toch graag nog een advies geven.

Mijn advies aan jullie is: voer met de internationale vakbeweging en andere organisaties zoals bijvoorbeeld de Fair Wear Foundation, de druk op internationale bedrijven op. Zodat Turkse werknemers weten dat ze niet alleen zijn en zodat de Turkse werkgevers en de overheid het signaal krijgen dat ze hun gedrag moeten wijzigen. Zoek bijvoorbeeld een of twee Nederlandse bedrijven (Unilever is actief in Turkije) waar je zelf onderzoek naar doet of laat doen. Maak Turkije tot een van jullie prioriteiten en zorg voor zichtbaarheid van de Turkse vakbondsstrijd.

Voor de werknemers in de publieke sector: hou ze op de politieke agenda. Het is alweer een tijdje geleden dat we met de AO b en de NVJ bij toenmalig minister Koenders lang gingen of dat we de Turkse ambassadeur hebben bezocht. Er is een nieuwe minister en een nieuwe ambassadeur, die gerust mogen weten dat de Nederlandse vakbeweging de Turkse vakbeweging steunt.

De noodtoestand na de coup is vervangen door 'het presidentieel systeem', dat veel nooddecreten gewoon liet voortbestaan. Dit mag niet het 'nieuwe normaal' worden, want wij zullen de schending van vakbondsrechten nooit normaal vinden.

Dank jullie wel

VAKBONDSNIEUWS

Kantinebijeenkomsten met Europarlementariërs

Kom op 28 maart en ga in gesprek met Arnout over deze en andere vragen en hoor over de plannen van de SP voor de komende 5 jaar voor een duurzaam en sociaal Europa.

Programma

- 18.30 – 19.00 Inloop
- 19.00 – 19.05 Opening door een lid van het Dagelijks Bestuur van de FNV
- 19.05 – 19.15 Quiz: Wat weet jij van Europa?
- 19.15 – 19.25 Arnout Hoekstra: het SP-verkiezingsprogramma en mijn inzet in Europa
- 19.25 – 19.30 Pitch van een kaderlid (n.t.b.)
- 19.30 – 20.15 Discussie met Arnout en meer vragen uit de zaal
- 20.15 – 20.30 Afsluiting

Leer de Europarlementariërs kennen en geef je op bij Lucia Lapar: lucia.lapar@fnv.nl

FNV Kantinebijeenkomsten met Europarlementariërs

De volgende data zijn al bekend:

Waar: FNV Centraal Vakbondshuis, Hertogswetering 159, Utrecht

- Donderdag 28 maart - Arnout Hoekstra (SP)
- Maandag 2 mei - Bas Eickhout (GroenLinks)
- Donderdag 16 mei - Agnes Jongerius (PvdA)
- Donderdag 4 april - Jeroen Lenaers (CDA)

AFWIJKENDE LOCATIE: FNV Vakbondshuis Maastricht-Heuvelland, Avenue Céramique 241, 6221 KX Maastricht.

Leer deze Europarlementariërs kennen en geef je op bij Lucia Lapar: Lucia.Lapar@fnv.nl

NIEUWS UIT BRUSSEL

De Brexit- wat nu?

Vorige week beloofde een spannende Brexit-week te worden, uiteindelijk blijkt er nog geen uitkomst te liggen. Deze week is Donald Tusk, voorzitter van de Europese Raad, een rondje aan het maken in Europa om de stemming onder de Europese leiders te peilen. Afgelopen vrijdag was hij in Den Haag, waar premier Rutte herhaalde dat er geen letter gewijzigd kan worden aan de [overeenkomst](#) die in november is gesloten. Donderdag 21 maart is er weer een bijeenkomst van de regeringsleiders in Brussel. Aldaar zal de EU een antwoord moeten geven op het Britse verzoek om de Brexit datum, 29 maart, uit te stellen. Mocht de Brexit-deal toch nog door het Britse parlement komen, in een derde of vierde stemming, dan is het waarschijnlijk dat de EU instemt met uitstel tot 30 juni. Dan treedt de afgesproken overgangperiode in tot eind 2020. De Britse premier May blijft proberen de deal door het parlement te loodsen ondanks eerdere zware nederlagen, zij rekent erop dat uiteindelijk een deel van haar partijgenoten zich achter de deal zullen sluiten. Echter er zijn ook Brexiteers die liever zonder deal uit de EU stappen. Het proces blijft onvoorspelbaar en wordt hoe langer hoe gekker. De derde Brexit-minister in dit kabinet Steve Barclay, verdedigde in het debat op donderdag het uitstel-plan van de regering om er vervolgens tégen te stemmen. Wordt vervolgd.

Het Duitse antwoord op Macrons European Renaissance brief

Emmanuel Macron, de Franse President, publiceerde enige tijd geleden in diverse Europese kranten zijn [open brief](#) aan de Europese kiezer. In de brief schetst hij, vlak voor de EP-verkiezingen, zijn ambities voor de EU, zijn visie op Europese samenwerking en doet hij ook enkele concrete voorstellen. Volgens hem dient de Europese Renaissance zich te richten op drie ambities: vrijheid, bescherming en vooruitgang. Onder vrijheid denkt hij o.a. een Europees agentschap om de democratieën te beschermen. Onder bescherming schrijft hij o.a. over migratie, vluchtelingenbeleid en Schengen maar ook over het EU veiligheidsbeleid en handel. Tot slot vooruitgang en daar komt sociaal beleid om de hoek kijken. Macron schrijft 'Heel Europa is een voorhoede: het heeft altijd al geweten hoe de normen voor vooruitgang moeten worden gedefinieerd. Om dit te bereiken moet er een convergentie- in plaats van een concurrentieproject komen: Europa, waar sociale zekerheid is gecreëerd, moet voor elke werknemer, van oost tot west en van noord tot zuid, een sociaal schild creëren dat hem dezelfde beloning op dezelfde werkplek garandeert, en een Europees minimumloon, aangepast aan elk land en elk jaar collectief besproken.' Onder vooruitgang staat ook het Europese klimaatbeleid, de aanpak van chemische stoffen voor milieu en gezondheid, digitale giganten reguleren en zelf investeren in digitale vooruitgang. Hij stelt vooruitgang en vrijheid hebben te maken met de mogelijkheid om van een baan te leven. Uiteraard reageerden de Duitsers op deze open brief, bijzonder is dat niet Angela Merkel maar haar opvolgster als CDU voorzitter Annegret Kramp-Karrenbauer (ook wel tot AKK afgekort) reageerde. Zij noemde haar [bijdrage Europa richtig machen](#) (Europa goed aanpakken). Uiteraard zullen de Duitsers samenwerken op het gebied van veiligheid en migratie maar een Europees minimumloon zit er niet in en ook naar een vergemeenschappelijking van schulden kan Macron zwaaien. Kortom voor de CDU achterban bleek duidelijk dat zij op de Duitse centen zit. Overigens waren de reacties niet lovend.

Impressies van de EVV *economic policy committee* bijeenkomst (deel 2):

Kritiek op het Europese commissie 'safe assets' voorstel: terug naar Eurobonds

In de vorige nieuwsbrief schreven we over de EVV *Economic Policy Committee* bijeenkomst van 1 maart, die o.a. de economische voorspellingen van de Europese Commissie en het rapport *Sustainability and Equality* van de S&D Group presenteerde. Dit tweede deel van het artikel licht de presentatie van Yuemei Ji van University College London en het *Centre for European Policy Studies* (CEPS) toe, die het recente EU voorstel voor 'sovereign bond backed securities' of 'safe assets' kritisch onder de loep neemt. Safe assets moeten volgens de Commissie de onstabiele staatsobligatie markten in de eurozone stabiliseren. Ji en andere economen vinden het Commissievoorstel creëert de illusie dat markten voor staatsobligaties gestabiliseerd kunnen worden door alleen het 'herverpakken' van obligaties, zonder risico's onder de landen te delen. Zij blazen daarom het Eurobonds voorstel nieuw leven in. Het delen van risico's - een begrotingsunie - is nodig. Omdat obligaties op vertrouwen gebaseerd zijn en de crisis aangetoond heeft dat markten en ratingbureaus geen verstandige inschattingen van risico's kunnen maken.

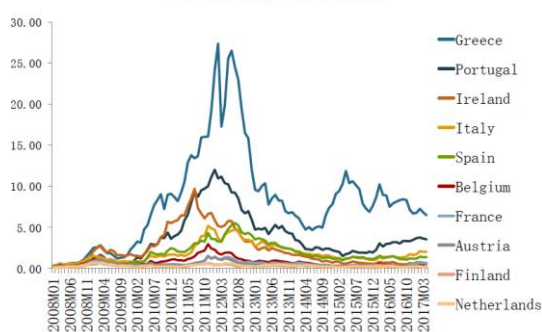
Het probleem: munten unie maar geen politieke unie

Nationale regeringen in een monetaire unie, in de eurozone is dat de euro, geven schulden uit in valuta waarover ze geen controle hebben.

De muntenunie kan voordelen hebben, maar het nadeel voor eurozone landen het verlies van de wisselkoers van de eigen munt als aanpassingsinstrument voor de economie, vooral in het geval van lage export en hoge schulden. Zij hebben ook geen zogenaamde backstop voor de liquiditeit, d.w.z. de staten kunnen de obligatiehouders niet altijd garanderen dat ze het geld zullen hebben om ze uit te betalen aan het einde van de looptijd van de obligatie. Dit kan leiden tot liquiditeitscrises, als de kosten van staatsobligaties voor staten enorm oplopen (zie grafiek onderaan). Toen banken in de problemen kwamen moesten overheden in de crisis optreden als redder in nood. Op hun beurt brachten zij banken, met geconcentreerde portefeuilles aan nationale staatsobligaties, in een kwetsbare positie. De Europese Centrale Bank (ECB) werd in 2012 een laatste redmiddel op de staatsobligatiemarkten toen op 6 september Mario Draghi, voorzitter van de Europese Centrale Bank, aankondigde dat de ECB onbeperkte hoeveelheden staatsobligaties zou kopen door zogenaamde "Outright Monetary Transactions" (OMTs) om deze te garanderen. Deze aankondiging alleen deed de kosten voor staatsobligaties, met name die van Griekenland en andere periferielanden, in een klap weer doen vallen.

Before and after 2012

Bron: Ji, 2019

Het OMT-programma van de ECB is noodzakelijk om een vangnet voor liquiditeiten te bieden om te voorkomen dat paniek op de markt een zelf-bevestigend tijdelijk cashflowprobleem veroorzaakt, dat mogelijk weer in een solvabiliteitscrisis ontaardt, waarbij de schulden van landen groter worden dan hun vermogen kan dekken. Echter, dit is geen structurele oplossing, en lidstaten moeten als gevolg bezuinigingsprogramma's accepteren die door het Europees financieel noodfonds (Europees Stabiliteitsmechanisme of ESM) opgelegd worden. Een begrotingsunie als oplossing

Het bestaan van nationale overheidsbegrotingen en -schulden vormt de kern van de kwetsbaarheid van een monetaire unie. Collectieve actie op unieniveau is daarom nodig volgens Ji, en de sleutel van dit politiek probleem is het delen van de nationale begrotingen en schulden in één centraal onderdeel.

De voordelen hiervan zijn:

1. Een gemeenschappelijke fiscale autoriteit kan schulden uitgeven in een valuta die het zelf beheert. Dit beschermt de lidstaten tegen gedwongen faillissement door financiële markten. Het beschermt ook de monetaire unie tegen destabiliserende kapitaalstromen binnen de eurozone.
2. Een mechanisme voor automatische overdrachten kan worden georganiseerd door begrotingen van de nationale overheid in één centraal budget te consolideren. Zo'n mechanisme werkt als een verzekeringsmechanisme dat middelen overdraagt aan het land dat getroffen wordt door een negatieve economische schok.
3. Er zullen geen nationale overheidsobligatiemarkten zijn en daarom zal de bank geen binnenlandse voorkeur hebben voor het bezit van staatsobligaties. Dit zal de band tussen eurolanden en hun binnenlandse banken verbreken, wat tijdens de crisis resulteerde in doom-loops. Het probleem dat zwakke overheden zwakke banken produceren wordt zo gemitigeerd.
- 4.

Deze voordelen zullen de eurozone stabiliseren en zodanig economisch herstel en groei ondersteunen.

Politieke obstakels

Deze oplossing van het systeemprobleem van de eurozone vereist echter een verrekende mate van politieke unie. Lidstaten zouden bereid moeten zijn soevereiniteit over belastingen en uitgaven over te dragen aan Europese instellingen. Dit is vandaag de dag ver van de politieke realiteit, waarmee de eurozone een zwakke constructie zal blijven. Kleine stappen in de goede richting, zegt Ji, zouden echter wel gemaakt kunnen worden.

Gezamenlijke uitgifte van Eurobonds

[Ji en anderen](#) steunen het - voor het eerst in 2010 [door de Brusselse denktank Bruegel gelanceerde](#) - voorstel voor een gezamenlijke uitgifte van euro-obligaties, zogenaamde [Eurobonds](#). Hierbij worden de deelnemende landen gezamenlijk aansprakelijk voor de schuld die zij samen hebben uitgegeven. Het gevolg zou zijn, dat de daarop te betalen rente het gemiddelde zou zijn van de tarieven die de individuele landen in de eurozone zouden moeten betalen, zodat landen met een slechte(re) rating een lagere rente zouden betalen, en landen met een betere rating een hogere rente. Indien de kwaliteit van de beste debiteur doorslaggevend is, zou een lagere rente kunnen worden bedongen dan de gemiddelde rente, zodat de rentelasten van perifere eurozonelidstaten (zoals Portugal, Ierland, Italië en Spanje) in de loop der tijd sterk zouden dalen. Door het uitgeven van staatsobligaties zouden lidstaten zichzelf kunnen beschermen tegen de destabiliserende liquiditeitscrises en kapitaalbewegingen die voortvloeien uit hun onvermogen om de valuta waarin hun schuld is uitgegeven onder controle te houden.

Bezwaren tegen Eurobonds

Het voorstel om gemeenschappelijke euro-obligaties uit te geven is in een aantal landen hardnekkig verzet. Perifere eurozonelidstaten zijn vóór de invoering van Eurobonds vanwege de hoge prijzen die de markt eist voor hun staatsobligaties, maar met name de Duitse maar ook de Nederlandse en Finse regeringen blijven tegenstander. Deze weerstand is begrijpelijk, omdat Eurobonds het gevaar met zich mee brengen dat landen vanwege de risicospreiding hun financiële risico's niet zelf oplossen of afwentelen op andere lidstaten (de zogenaamde '*moral hazard*'). Het Bruegel voorstel om dit te vermijden is een getrapt systeem te hanteren waarbij een deel van de totale staatsschuld op deze wijze goedkoop en het restant op de normale duurdere wijze gefinancierd zou kunnen worden. Maar op dit moment is er ook geen politieke steun hiervoor.

Voorstel om "European Safe Asset" te creëren

In de [reflectiepaper over de verdieping van de Economische en Monetaire Unie](#) (EMU) van mei 2017 werd door de Commissie reeds gerefereerd aan een raamwerk voor zogenoemde sovereign bond backed securities (SBBS). De Europese Commissie, het Europees Comité voor Systeemrisico's (European Systemic Risk Board of ESRB) en een groep Frans-Duitse economen [stelden in 2018 concreet voor om "veilige beleggingen" \(safe assets\) voor de eurozone te creëren](#), gebaseerd op een herverpakking van de risico's van staatsobligaties. De hoop is dat deze financiële instrumentering een anders onstabiel systeem van markten voor staatsobligaties in de eurozone zal stabiliseren. Het cruciale verschil met het Eurobonds voorstel is dat SBBS's geen gezamenlijke aansprakelijkheid inhouden, elk land is volledig verantwoordelijk voor het onderhoud van haar eigen schuld. De staatsobligaties van individuele eurolidstaten worden slechts gebundeld en getrancheerd (zie voorbeeld in de tabel onderaan), wat Ji en anderen - aangezien het ontbreken van gemeenschappelijke aansprakelijkheid - 'financial engineering' noemen. Nationale markten voor staatsobligaties zullen ook blijven bestaan, ze zijn immers nodig om de prijzen van de 'safe assets' te bepalen.

Sovereign bond backed securities

Balance sheet issuer of SBBS

Government Bonds		SBBS	
Austria	2.9	Junior	10
Belgium	3.6	Mezzanine	20
Germany	26.1	Senior	70
France	20.1		
Italy	18.0		
.	.		
.	.		
Total	100	Total	100

Bron: Ji, 2019

De junior-tranche is de meest risicovolle, gevolgd door de mezzanine tranche. Als verliezen worden geboekt op de onderliggende portefeuille van staatsobligaties, wordt de junior tranche als eerste onveilig voor beleggers, de mezzanine als tweede. De derde senior tranche wordt geacht veilig te zijn. Als senior tranches 70% van de het hele aanbod aan staatsobligaties voorstellen, moet een buffer van 30% junior en mezzanine tranches potentiële verliezen op de onderliggende staatsobligaties opvangen en daarmee de senior tranche risicovrij maken. Voorstanders beweren dat deze SBBS's destabiliserende kapitaalstromen in de eurozone zullen elimineren door een beweging van de risicovolle obligaties (junior en mezzanine tranches) naar de veilige obligaties (de senior tranche) en niet van een (risicovolle) nationale staatsobligatie naar de andere (veilige) nationale staatsobligatie.

De kritiek aan het safe assets voorstel: financiële markten kunnen geen 'discipline' afdwingen

Ji stelt dat tijdens crises het zeer onwaarschijnlijk is dat de goedkopere senior tranches in het SBBS voorstel hun status van 'safe' asset kunnen behouden. Het SBBS baseert haar 70/30 risico verdeling tussen de senior en lagere tranches op kansberekeningen die in ogen van de critici onmogelijk te bepalen zijn, vooral in tijden van liquiditeitscrisis, of als een groot land door markten als onveilig wordt beschouwd. De crisis heeft aangetoond: tijdens economische 'boom' tijden, nemen consumenten, banken, bedrijven en beleggers - aangemoedigd door al even euforische ratingbureaus - enorme schulden op, ongeacht de risico's die ze op hun balansen lopen. Een voorbeeld: Griekse staatsobligaties werden voor de crisis het gelijke risico toebedeeld dan Duitse staatsobligaties. De andere kant van dit probleem is dat als een crisis uitbreekt, de financiële markten in paniek reageren en overall risico's detecteren, zo waren Duitse staatsobligaties ook negatief beïnvloed door de Griekse schuldencrisis. Hierdoor worden consumenten, bedrijven en overheden gedwongen buitensporige bezuinigingen door te voeren, die de recessie verdiepen.

De senior tranche zal daarom afhankelijk blijven van kapitaalstromen die worden gegenereerd door obligaties die panikerende beleggers als extreem risicovol beschouwen: beleggers kunnen de senior tranches van de SBBS dumpen om te investeren in 'echte', dat wil zeggen in hun ogen veiligere nationale staatsobligaties. De Nederlandse overheid daarentegen blijft in haar [beoordeling van het SBBS voorstel](#) in de disciplinerende werking van de markt geloven.

Conclusies

Het succes van de eurozone, stelt Ji, is afhankelijk van het een budgettaire en politieke eenwording. Een budgettaire unie zal nodig zijn om de structurele fragiliteit van de eurozone te verminderen die veroorzaakt wordt door het feit dat overheden schulden uitgeven in een valuta waar ze geen controle over hebben. Omdat er geen politieke wil is om dit door te voeren, moeten stapsgewijze hervormingen, zoals Eurobonds die gezamenlijke aansprakelijkheid in overheidsschuld mogelijk maken, genomen worden. Het voorstel van de Europese Commissie om Europese 'safe assets' te creëren biedt geen geloofwaardige oplossing. Het ontbreken van gezamenlijke aansprakelijkheid van een dergelijke hervorming kan de nationale obligatiemarkten tijdens crisistijden destabiliseren.

Ten slotte zijn er natuurlijk ook andere beleidsopties die besproken zouden kunnen worden; maar economische discussies blijven hardnekkig ideologisch en economie blijft een van de meest [ondemocratische beleidsterreinen](#), niet alleen in de EU. De ECB heeft b.v. een beperkte reikwijdte, legt niet democratisch besloten voorwaarden op en is politiek gekleurd; zie de uitsluiting van Griekenland uit haar OMT-programma. Er zijn [berekeningen dat transfers in werkloosheidsuitkeringen in tijden van crisis de economie stimuleren](#), bevindingen die tegen de huidige economische orthodoxie spreken en daarom geen gehoor bij beleidsmakers vinden. Een andere optie die politiek onbespreekbare blijft is voor landen uit de muntunie te stappen om de munt als aanpassingsmechanisme terug te winnen. Ook zouden niet alleen eenzijdige aanpassingen (alleen perifere landen te beperken in hun handels- of begrotingstekort) [maar ook symmetrische aanpassing \(door landen als Duitsland en Nederland](#) in hun handelsoverschotten te beperken) doorgevoerd kunnen worden. Deze beleidsopties liggen echter nog veel verder buiten de politieke verbeeldingskracht van Brussel en Nederland dan Eurobonds. Aan de vakbonden om hier iets aan te doen.

AGENDA:

Kantinebijeenkomsten met Europarlementariërs

LOCATIE: FNV CENTRAAL VAKBONDSHUIS, HERTOGSWETERING 159, 3543 AS UTRECHT

De volgende data zijn al bekend, noteer ze en geef je op bij Lucia Lapar: Lucia.Lapar@fnv.nl

- Donderdag 28 maart - *Arnout Hoekstra* (SP)
- Donderdag 2 mei - *Bas Eickhout* (GroenLinks)
- Donderdag 16 mei - *Agnes Jongerius* (PvdA)
- Donderdag 4 april - *Jeroen Lenaers* (CDA)

AFWIJKENDE LOCATIE: FNV Vakbondshuis Maastricht-Heuvelland, Avenue Céramique 241, 6221 KX Maastricht.

Volgen via:

WEBSITE: [kantinebijeenkomsten met Europarlementariërs](#).

Twitter: <https://twitter.com/FNV/status/1095340494077407235>

Voorlopig programma

18.30 inloop

19.00 Opening

- Europarlementariër stelt zich voor
- Drie stellingen, gevolgd door discussie met de zaal

20.30 Afsluiting